

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ЛЮДИНИ

Довжук Натела Шарденівна,

кандидат педагогічних наук, асистент кафедри фізіології,
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

ORCID: 0000-0002-0468-9322

Коновалова Людмила Володимирівна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри організації та економіки фармації,
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

ORCID: 0000-0002-8956-1263

У XXI столітті людство переживає період глобалізації та технологічних змін, які докорінно трансформують спосіб життя, роботи та взаємодії. Зростання рівня тривожності, депресії та інших психоемоційних розладів стає невід'ємною характеристикою сучасного суспільства, що вимагає детального дослідження взаємозв'язку між глобалізаційними процесами та психічним здоров'ям населення. Невпинне старіння населення у світовому масштабі є однією з головних демографічних тенденцій сучасності. Збільшення тривалості життя призводить до зростання частки осіб літнього віку, які є найбільш вразливою групою щодо розвитку нейродегенеративних захворювань, зокрема деменції. Захворюваність на деменцію, включаючи хворобу Альцгеймера, судинну деменцію та інші форми, демонструє стійке зростання, що створює дедалі більший тягар на систему охорони здоров'я, соціальні служби та сім'ї пацієнтів. Захворювання завдає величезного емоційного, фізичного та фінансового тягара їхнім близьким, які часто змушені брати на себе роль постійних опікунів.

Сучасний фармацевтичний ринок характеризується широким, але все ще недостатнім асортиментом препаратів для лікування деменції. Представлені лікарські засоби (ЛЗ), вироблені закордонними та вітчизняними виробниками, переважно спрямовані на симптоматичне лікування когнітивних порушень та поведінкових розладів (наприклад, антипсихотики, антидепресанти). Водночас ринок перебуває під постійним впливом фундаментальних та клінічних наукових розробок у напрямку нейронаук, законодавчих змін у сфері охорони здоров'я та обігу лікарських засобів, а також соціальних (обізнаність про деменцію) та економічних трансформацій (доступність лікування, державні програми підтримки).

Ключові слова: глобалізація, охорона здоров'я, деменція, психоемоційний стан, лікарські засоби.

Dovzhuk Natela, Konovalova Lyudmila. The impact of globalization and socio-economic processes on the psycho-emotional state of a person

In the 21st century, humanity is experiencing a period of globalization and technological changes that is fundamentally transforming the way we live, work, and interact. The increase in the level of anxiety, depression, and other psycho-emotional disorders is becoming an integral characteristic of modern society, which requires a detailed study of the relationship between globalization processes and the mental health of the population. The ongoing aging of the global population is one of the major demographic trends of our time. The increase in life expectancy leads to an increase in the proportion of elderly people, who are the most vulnerable group to the development of neurodegenerative diseases, including dementia. The incidence of dementia, including Alzheimer's disease, vascular dementia and other forms, is showing a steady increase, placing an increasing burden on health systems, social services and patients' families. The disease places a huge emotional, physical and financial burden on their loved ones, who are often forced to take on the role of full-time caregivers.

The modern pharmaceutical market is characterized by a wide, but still insufficient range of drugs for the treatment of dementia. he presented drugs, produced by various foreign and domestic manufacturers, are mainly aimed at the symptomatic treatment of cognitive impairments and behavioral disorders (e.g., antipsychotics, antidepressants). At the same time, the market is constantly influenced by fundamental and clinical scientific developments in neuroscience, legislative changes in healthcare and drug circulation, as well as social (awareness of dementia) and economic transformations (accessibility of treatment, government support programs).

Key words: globalization, healthcare, dementia, psycho emotional state, medicines.

Огляд літератури. Глобалізація мислення – це багатогранний і складний психологічний феномен, який відображає процес розширення когнітивних горизонтів індивіда за межі локального або особистого досвіду до глобальних, загальносвітових контекстів і явищ. Тобто, коли людина перестає дивитися на світ лише через свій особистий досвід, культури чи країни. Вона починає розуміти, що світ – єдине ціле, де все взаємопов'язано. Дані процеси, створюють нові можливості, одночасно породжують комплекс психологічних викликів. Зростання рівня тривожності, депресії та інших психоемоційних розладів стає невід'ємною рисою сучасного суспільства, що вимагає детального дослідження взаємозв'язку між глобалізаційними процесами та психічним здоров'ям населення. До ключових сучасних процесів глобалізації належать: інформаційне перевантаження, технологічна залежність, економічна нестабільність, розмивання культурної ідентичності.

Глобалізація сприяє появі нових залежностей, що впливають на психічне здоров'я: інтернет-залежність, залежність від соціальних мереж, номофобія, шопоголізм, ургентна адикція [7; 8; 12].

Захворювання нервової системи є однією з найактуальніших проблем сучасної медицини. Зміна способу життя, екологічні, психологічні фактори та генетична схильність призводять до зростання захворюваності на такі хвороби: деменція, Альцгеймера, Паркінсона, розсіяний склероз та інші. Обмін досвідом між країнами світу є надзвичайно важливим для розробки нових методів діагностики, лікування та профілактики цих захворювань. Багато країн світу активно займаються дослідженням і лікуванням захворювань нервової системи наприклад: США є лідером у галузі нейронаук, де проводяться масштабні клінічні дослідження, розробляються нові препарати та технології. Досвід країни Європи також мають значні досягнення в даному напрямку. Важливо зазначити такі країни, як Німеччина, Франція та Великобританія де діють великі нейрологічні центри. Японія та Південна Корея активно розвивають нейронауки, зокрема, у напрямку створення штучного інтелекту для діагностики нейродегенеративних захворювань [3; 17; 19]. Статистичні дані 2014 року в Україні налічували лише 49 тисяч пацієнтів із діагнозом «деменція», включаючи судинні та змішані деменції та хворобу. За статистичними даними ВООЗ, у нашій країні 16 %, приблизно 8.5 млн. популяції – люди віком старше 65 років, серед яких близько 800 тисяч можуть мати деменцією. Можемо припустити, що

захворювання не діагностоване у понад 750 тисяч літніх людей [1; 4; 5; 11]. Незважаючи на значні досягнення в медицині, досі не існує ефективного лікування, яке б повністю зупиняло прогресування деменції. Однак, існують препарати та немедикаментозні методи, які можуть уповільнити розвиток захворювання та покращити якість життя хворих.

Мета. Провести аналіз поточного стану вітчизняного ринку препаратів для лікування деменції та його соціальне значення.

Матеріали і методи. Дослідження проводилось у період з кінця 2023 року по 2025 рік. Маркетинговий аналіз фармацевтичного ринку України та опитування офлайн та онлайн серед медичних й фармацевтичних працівників за допомогою комп'ютерних програм «Microsoft Excel», «Microsoft Word», а також їх аналоги «Google Sheets», «Google Docs».

Результати. Україна, як і багато інших країн світу, стикається з зростанням захворювань нервової системи, це пов'язано з низкою факторів включаючи: старіння населення, стрес, нездоровий спосіб життя, екологічні проблеми та воєнний стан. Незважаючи на значні виклики, українські медики та науковці активно працюють над пошуком ефективних методів діагностики, лікування та профілактики даних захворювань. Населення України за віковою складовою є однією з найбільш «літніх» не лише серед країн, що утворилися після розпаду СРСР, але й Східної Європи в цілому. Частка осіб пенсійного віку в Україні становить 23–25 % від усієї популяції [6; 10]. Дослідники довели, що поширеність деменції серед чоловіків і жінок у віці від 60 до 65 років становить 0,4 % даний показник подвоюється кожні 5 років після досягнення віку 65 років [2; 18]. Тому, надання своєчасної допомоги: діагностики та ефективного лікування при деменції різного генезу для вітчизняної медицини має особливу значущість. Проблеми та невирішеність основних питань захворювання нервової системи зумовили нас виділити наступні причини: недостатня діагностика; перевага судинної деменції; нестача спеціалістів та недостатнє фінансування [14; 15; 16].

Для оцінки насичення вітчизняного ринку лікарськими засобами при лікуванні деменції [9; 13] було проведено аналіз на основі рекомендацій, викладених в уніфікованому клінічному протоколі первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) та паліативної медичної допомоги при деменції. Нами проаналізовано вітчизняний ринок препаратів для ліку-

вання деменції, станом на сьогодні зареєстровано 50 лікарських засобів з них 43 препарати іноземного виробництва 86% і тільки 7 вітчизняного виробництва 14%. Аналіз ринку дозволяє визначити доступність препаратів з доведеною ефективністю для пацієнтів з деменцією в Україні та виявити потенційні потреби фармацевтичного ринку. 43 лікарських засоба виробляються у таблетованій формі 82%; в капсулах зареєстровано 6 лікарських засобів 10%; у рідких формах виробляють 4 препарати 8%, з них один розчин для орального застосування Денігма (Індія), а інші три розчини для ін'єкцій – Нівалін (Болгарія).

Фармакотерапія неврологічних захворювань є складним і багатоаспектним процесом, який вимагає глибокого розуміння патофізіологічних механізмів розвитку захворювань, фармакокінетичних та фармакодинамічних властивостей лікарських засобів, а також індивідуальних особливостей пацієнта. Успішність лікування багато в чому залежить від правильного підбору препарату, оптимального дозування, своєчасного моніторингу ефективності та побічних ефектів.

Для більш детального аналізу ми провели опитування серед лікарів і фармацевтів, що включали

в себе основні питання: які препарати найчастіше виписуються/відпускаються та які дозування даних препаратів. Опитано 78 лікарів, а саме психіатри, неврологи, психоневрологи. Данні, щодо призначення лікарями лікарських засобів при лікуванні деменції представлені на діаграмі (рис. 1).

Виявили, що більшість лікарів віддають перевагу препаратам: Мемокс (25 лікарів) та Денігма (28 лікарів); Мемантин (8 лікарів); Абіксу, оригінальна молекула (7 лікарів) та вітчизняний препарат Мембрал (4 лікарів); Сервонекс (9 лікарів), Донекс (7 лікарів). Одже, пацієнти звертаються до лікарів на більш пізніх стадіях хвороби, коли є потреба в Мемантині чим в Донебезилі. Серед фармацевтів маємо подібну статистику, оскільки препарат рецептурний і лікарі відповідно до протоколу лікування виписують ліки на препарати, що є фактично на вітчизняному фармацевтичному ринку (рис. 2).

При відпуску препаратів для лікування деменції фармацевти найчастіше відпускають ліки з аптеки, що призначаються лікарем, такі як: Мемокс – 26, Денігму – 19, Сервонекс – 11, Донекс – 11 та інші препарати, а саме Мембрал, Абікса, Мемтек, Мексія, Мемамед. Тобто при

Рис. 1. Данні, щодо призначення лікарями лікарських засобів при лікуванні деменції

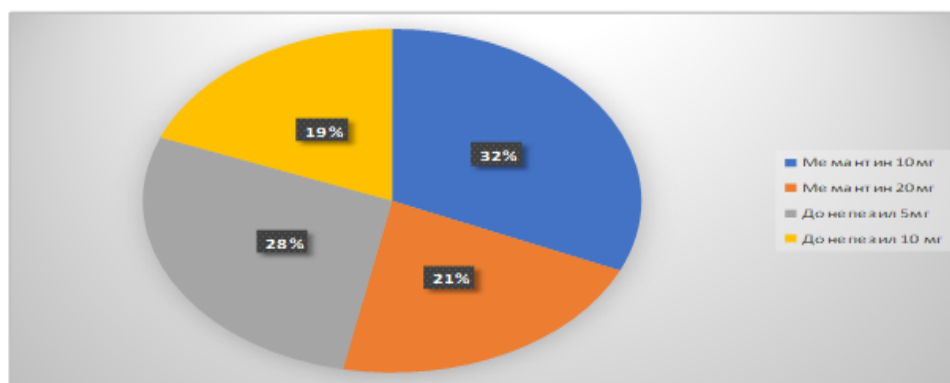

Рис. 2. Лікарські форми препаратів та їх дози при лікуванні деменції

більш легких формах лікарі виписують Донепезил таб. 5мг, а при більш тяжких формах призначають Мемантин таб. 10 мг. В діаграму не було включено Мемантин таб. 5 мг, дана лікарська форма у дозі 5 мг не представлена на вітчизняному фармацевтичному ринку, проте як виявилось спеціалісти час від часу виписують дане дозування при початковій терапії або на ранніх стадіях, коли дозування 10 мг може бути надлишковим.

Обговорення. Проведений фармакоекономічний аналіз ринку препаратів для лікування деменції та інших захворювань нервової системи виявив обмежений асортимент доступних лікарських засобів на території України порівняно з європейськими країнами. Встановлено, що більшість зареєстрованих препаратів належать до групи інгібіторів холінестерази та антагоністів NMDA-рецепторів. Аналіз економічної складової лікарських засобів продемонстрував значну цінову варіабельність як між оригінальними та генеричними препаратами, так і між різними торговими найменуваннями одних і тих самих діючих речовин. Виявлено, що вартість курсу лікування для більшості пацієнтів з деменцією становить значну частку від середнього місячного доходу, що суттєво обмежує доступність терапії.

Дослідження з практичного досвіду застосування лікарських засобів при захворюваннях

нервової системи підтвердило необхідність диференційованого підходу до вибору терапії залежно від віку пацієнта, стадії захворювання, наявності супутніх патологій та індивідуальної переносимості. Встановлено, що найчастіше за призначеннями антидементних препаратів звертаються пацієнти віком від 65 років, особливо у віковій групі 75–85 років.

Висновки. Дослідження підтвердило істотний вплив процесів глобалізації та соціально-економічних змін на психологічний і емоційний стан українців, що сприяє зростанню частоти нервових розладів, особливо деменції. Вітчизняний досвід надання допомоги при неврологічних захворюваннях, виявив потребу модернізації системи медичної допомоги хворим із захворюваннями нервової системи та інтеграції новітніх міжнародних лікувальних протоколів. Проведений маркетинговий аналіз асортименту ЛЗ зареєстрованих в Україні для лікування захворювань нервової системи, показав обмежений вибір препаратів, зареєстрованих в Україні порівняно з європейськими державами, а також суттєві коливання цін. З аналізу препаратів для лікування деменції було виявлено їх низьку доступність для пацієнтів через високу ціну та недостатнє охоплення програмами відшкодування вартості.

Список літератури:

1. Inoue Y, Shue F, Bu G, Kanekiyo T. Pathophysiology and probable etiology of cerebral small vessel disease in vascular dementia and Alzheimer's disease. *Mol Neurodegener.* 2023 Jul 11. 18(1), 46. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37434208/>
2. Wilbur J. Dementia: Dementia Types. *FP Essent.* 2023 Nov. 534, 7–11. PMID: 37976169. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37976169/>
3. Alzheimer's Association 2022 Alzheimer's disease facts and figures. *Alzheimer's Dementia.* 2022. 18, 700–789. doi: 10.1002/alz.12638 URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35289055/>
4. Gradus research company «Опитування українців: особливості ментального здоров'я під час повномасштабної війни». 2022. URL: https://gradus.app/documents/307/Gradus_Research_Mental_Health_Report_full_version.pdf
5. World Health Organization. World statistics 2025: monitoring health for the SDGs, sustainable development goals [Internet] URL: <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/c992fdbc-11ef-43db-a478-7e7a195403ae/c>
6. National Institute on Aging. What is Dementia? [Internet]. URL: <https://www.nia.nih.gov/health/alzheimers-and-dementia/what-dementia-symptoms-types-and-diagnosis>
7. Український психологічний хаб. "Глобалізація мислення". URL: <https://www.psykholoh.com/post/глобалізація-мислення-це>
8. Київські філософські студії -2024. Матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції. 17.05.2024. Київ 2024. С. 230. URL: https://fshn.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/kaf_f/KFS-2024/КФС-2024_збірник_тез.pdf
9. Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України. Державний реєстр лікарських засобів України [Internet]. URL: <http://www.drlz.com.ua/>
10. Wilbur J. Dementia: Dementia Types. *FP Essent.* 2023 Nov; 534:7-11. PMID: 37976169. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37976169/>
11. The Journal of Alzheimer's Disease. URL: <https://www.j-alz.com>
12. Барчук О. З., Максимович Н. М., Заліська О. М. Маркетингові дослідження українського фармацевтичного ринку лікарських засобів при когнітивних порушеннях. *Фармацевтичний журнал.* 2024. Т.79. № 2. С. 21–32. URL: <https://www.10.32352/0367-3057.2.24.02>
13. Довжук В. В., Губатий В. В. Маркетингове дослідження вітчизняного фармацевтичного ринку препаратів для лікування деменції. *Український науково-медичний молодіжний журнал.* 2024. № 4(151). С. 168.

14. Dementia Drugs Market Size | Mordor Intelligence URL: <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/dementia-drugs-market>
15. Dovzhuk V. V., Dovzhuk N. Sh., Gubaty V. V. Analysis of the pharmaceutical market of drugs for the treatment of dementia in Ukraine. VIII International Scientific and Theoretical Conference «Modernization of today's science: experience and trends». 30.05.2025. Glasgow, Scotland, United Kingdom 2025. P. 373–375.
16. Alzheimer's Association report. Alzheimer's & Dementia Volume 20, Issue 5 pp. 3708–3821 [Internet]. URL: <https://doi.org/10.1002/alz.13809>
17. National Library of Medicine URL: www.medlineplus.gov
18. National Human Genome Research Institute URL: www.genome.gov/health
19. World Health Organization. Global action plan on the public health response to dementia 2017–2025 [Internet]. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241513487>

References:

1. Inoue, Y., Shue, F., Bu, G., & Kanekiyo, T. (2023). Pathophysiology and probable etiology of cerebral small vessel disease in vascular dementia and Alzheimer's disease. *Molecular Neurodegeneration*, 18(1), Article 46. Retrieved from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37434208/>
2. Wilbur, J. (2023, November). Dementia: Dementia types. *FP Essentials*, 534, 7–11. Retrieved from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37976169/>
3. Alzheimer's Association. (2022). Alzheimer's disease facts and figures. *Alzheimer's & Dementia*, 18, 700–789. <https://doi.org/10.1002/alz.12638>
4. Gradus Research Company. (2022). Survey of Ukrainians: Features of mental health during the full-scale war. Retrieved from: https://gradus.app/documents/307/Gradus_Research_Mental_Health_Report_full_version.pdf
5. World Health Organization. (2025). World statistics 2025: Monitoring health for the SDGs, sustainable development goals. Retrieved from: <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/c992fbdc-11ef-43db-a478-7e7a195403ae/content>
6. National Institute on Aging. (n.d.). What is dementia? Retrieved from: <https://www.nia.nih.gov/health/alzheimers-and-dementia/what-dementia-symptoms-types-and-diagnosis>
7. Ukrainian Psychological Hub. (n.d.). Globalization of thinking. Retrieved from: <https://www.psykholoh.com/post/глобалізація-мислення-це>
8. Kyiv Philosophical Studies. (2024, May 17). Proceedings of the 7th All-Ukrainian Scientific Conference (p. 230). Retrieved from: https://fshn.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/kaf_f/KFS-2024/КФС-2024_збірник_тез.pdf
9. State Expert Center of the Ministry of Health of Ukraine. (n.d.). State Register of Medicinal Products of Ukraine. Retrieved from: <http://www.drlz.com.ua/>
10. Wilbur, J. (2023 Nov). Dementia: Dementia Types. *FP Essent.* 534:7-11. PMID: 37976169. Retrieved from: <https://www.j-alz.com>
11. The Journal of Alzheimer's Disease. Retrieved from: <https://www.j-alz.com>
12. Barchuk, O. Z., Maksymovych, N. M., & Zaliska, O. M. (2024). Marketing research of the Ukrainian pharmaceutical market of medicines for cognitive impairment. *Pharmaceutical Journal*, 79(2), 21–32. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.2.24.02>
13. Dovzhuk, V. V., & Hubaty, V. V. (2024). Marketing research of the domestic pharmaceutical market of medicines for the treatment of dementia. *Ukrainian Scientific and Medical Youth Journal*, 4(151), 168.
14. Mordor Intelligence. (n.d.). Dementia drugs market size. Retrieved from: <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/dementia-drugs-market>
15. Dovzhuk, V. V., Dovzhuk, N. Sh., & Hubaty, V. V. (2025). Analysis of the pharmaceutical market of drugs for the treatment of dementia in Ukraine. In *Modernization of today's science: Experience and trends: Proceedings of the 8th International Scientific and Theoretical Conference* (pp. 373–375), Glasgow, Scotland, United Kingdom.
16. Alzheimer's Association. (2024). Alzheimer's & Dementia, 20(5), 3708–3821. <https://doi.org/10.1002/alz.13809>
17. National Library of Medicine. (n.d.). MedlinePlus. Retrieved from: <https://medlineplus.gov>
18. National Human Genome Research Institute. (n.d.). Health information. Retrieved from: <https://www.genome.gov/health>
19. World Health Organization. (2017). Global action plan on the public health response to dementia 2017–2025. Retrieved from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241513487>

Дата надходження статті: 20.10.2025

Дата прийняття статті: 03.11.2025

Опубліковано: 17.11.2025